

УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 811.161.2'42

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.1/01>**Гао Цзінси**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДИСКУРСИВНІ ТИПИ ДИСКУСІЇ ПРО МОВНЕ ПИТАННЯ В УКРАЇНІ: СУБ'ЄКТНИЙ ВИМІР

Ця стаття присвячена дискурсивним типам дискусій про мови в Україні на тлі конкуренції російської та української мов. Було проаналізовано деякі з найбільш репрезентативних дискусій, у тому числі ті, що відбулися після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році. Ці дискусії охоплюють розбіжності між різними мовними групами щодо питань використання мов і питань мовної політики, а також розбіжності всередині мовних груп про сприйняття та шляхи вирішення мовних проблем.

Автор визначає сутність мовного конфлікту, аналізуючи та узагальнюючи думки сучасних соціолінгвістів на цю тему. Він вважає, що дискусії про мовний конфлікт можна розділити на дискусії між різними мовними групами та всередині певних мовних груп. Дискусії між мовними групами також можна розділити на ті, що викликані мовним законодавством і мовним плануванням, і ті, що викликані мовним ставленням. Дискусії щодо мовного планування виникають переважно через відносну депривацію певної мовної групи, спричинену порівнянням статусу їхньої мови зі статусом іншої мови. Обговорення мовного ставлення включає когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти. Коли дискусії про мовну проблему відбуваються в мовній групі, конфлікти мовців виникають в основному через різний рівень толерантності до проблеми конкуренції російської та української мов.

Здійснено аналіз мовного матеріалу дозволив виокремити такі основні типи дискусій про мовні конфлікти в Україні. По-перше, між мовними групами, які поділяються на: а) дискусії, спричинені ставленням до мови, та б) дискусії, спричинені мовним законодавством, по-друге, всередині мовних груп.

Автор звертає увагу на типи дискурсу, які в екстремальних випадках можуть призвести до серйозних негативних наслідків для соціальної стабільності, особливо коли мовець використовує у своїх висловлюваннях дегуманізуючі слова.

Ключові слова: дискурсивний аналіз, мовна проблема, мовний конфлікт, українська мова, російська мова.

Постановка проблеми. Мова має функції пізнання, ідентифікації та передачі інформації, тому існують певні взаємозв'язки між мовою та культурою, мовою та етносом, мовою та політикою, мовою та економікою. Конкуренція мов є загальносвітовою системною проблемою. Іспанія, Канада, Китай, Україна та багато інших країн стикалися з нею. У багатьох багатонаціональних регіонах світу мовні питання відносяться до кола проблем, які можуть впливати на міжетнічні відносини та соціальну стабільність. Однак порівняно з економічними, політичними та соціальними питаннями мовним питанням зазвичай приділяється не так багато суспільної уваги, що ускладнює належне вирішення проблеми.

Аналіз досліджень. Чимало українських дослідників досягли цінних результатів у дослідженні мовного питання в Україні. Серед них можна виділити Саплін, Ю, Масенко, Л, Гонтар, М, Черненко, Г. Шумлянський, С. та інших. Їхні досягнення включають в себе осмислення поняття мовного конфлікту та виділення рівнів мовного конфліктування [11], аналіз суспільно-політичних чинників загострення мовного конфлікту [9], дослідження мовних конфліктів у певних доменах [8] та запропонування основних моделей мовозахисного дискурсу в Україні [1].

Мета статті полягає в тому, щоб вивчити та описати різні типи дискусії щодо мовних питань

в Україні та їх підтипи з точки зору суб'єктивного виміру.

Виклад основного матеріалу. У цій статті йдеться про співіснування української та російської мов в Україні. Ми вважаємо, що конкуренція між мовами є конфліктною за типом «або одне, або інше», оскільки мова, якою мовець не користується, втрачає функціональний простір. Далі в тексті щодо мовних проблем в Україні ми використовуватимемо усталений в соціолінгвістиці термін «мовний конфлікт» [5; с. 2, 6].

У соціології існує широка й вузька інтерпретація терміну «конфлікт». Вузьке розуміння «конфлікту» передбачає, що соціальні відносини не є конфліктами до того, як вони стають справжньою боротьбою, коли перемога може бути досягнута лише шляхом заподіяння шкоди іншій стороні. Так, Козер вважає, що соціальний конфлікт – це боротьба за цінності, потреба у певному статусі, потенціалі та ресурсах, і в цій боротьбі метою протидіючих сторін є знищення або заподіяння шкоди одна одній [2, с. 8].

Під «конфліктом» у широкому розумінні мається на увазі будь-яка суперечність, і відкрита боротьба не є вирішальним атрибутом конфлікту. Ті ситуації, коли психологічна опозиція вже сформувалася, але ще не проявилася, теж належать до категорії конфліктів. Наприклад, на думку Дюваля, соціальний конфлікт не обмежується ворожим чи антагоністичним протистоянням, що означає стан конкуренції й напруженості між соціальними силами, які явно суперечать одна одній [3, с. 73].

Ми приймаємо широке розуміння поняття «конфлікт» і згідно з ним можемо дати таке визначення мовному конфлікту: мовний конфлікт – це стан напруженості та опозиції різних сторін в діапазоні від відповідних емоцій (гнів, ворожість, роздратування тощо) до війни, спричинений мовними проблемами.

Залежно від того, хто є суб'єктами конфлікту, мовні конфлікти можна поділити на мовний конфлікт між етнічними групами (зовнішній конфлікт) та мовний конфлікт усередині етнічних груп (внутрішній конфлікт) [4, с. 141]. Описувати український мовний конфлікт, орієнтуючись виключно на національні ознаки, не можна, бо це не відповідає реаліям українського мовного життя. В Україні вживання мови й національна належність не збігаються через наслідки політики русифікації, коли етнічні українці змушені були переходити на російську. Візьмемо для прикладу Запорізьку область. В Україні не проводився

масштабний національний перепис населення з 2001 року, але за всіма попередніми всеукраїнськими переписами населення України, українці в Запорізькій області становили 70,8% [10]. Між тим, за даними опитування International Republican Institute (проведене за фінансової підтримки Уряду Канади та сприяння Соціологічної групи «Рейтинг»), у Запорізькій області 66% респондентів використовують російську мову у повсякденному житті. Тому, з огляду на складність мовного життя в Україні, ми поділяємо мовні конфлікти тут на конфлікт не між етнічними групами, а між мовними групами, з одного боку, та конфлікт усередині мовних груп – з іншого.

Спираючись на дослідження українських та зарубіжних науковців, ми проаналізували тексти у засобах масової комунікації (обговорення у Facebook та коментарі на YouTube за період 2020–2022 рр.), що містять дискусії про мовні конфлікти. За результатами проведеного нами аналізу дискусій у питанні вживання української та російської мови, ми змогли виокремити такі їхні репрезентативні типи залежно від суб'єктів, які беруть в них участь.

1. Дискусії про мовні конфлікти між мовними групами

Типовими є мовні дискусії, спричинені мовною політикою, питаннями мовного планування та ставленням до мови, між мовними групами або між урядом та мешканцями країни, які відчують, що їхні інтереси або право були проігноровані або порушені. Особливо виділяються дискусії між мовними групами, які, власне, і є відображенням мовних конфліктів, що мають сильний негативний вплив на політичну стабільність багатомовних країн та на побудову гармонійних відносин між мовними групами. Міжмовні конфлікти рідко існують самотійно, їхня поява та розвиток часто відбуваються в умовах загальної міжгрупової напруженості.

З точки зору домінуючої причини ці дискусії можна поділити на такі.

1.1. Дискусії, спричинені різним ставленням до мови.

Дискусії, спричинені ставленням до мови можуть з'являтися в будь-який історичний період. Аспекти, які відображають ставлення людей до мови: 1) когнітивні; 2) афективні; 3) поведінкові.

Прикладом може слугувати мовний конфлікт між клієнтом (російськомовець) і продавцем (україномовець), який відбувся в магазині одягу в місті Одесі 3-го березня 2021 року. В магазин прийшли чоловік та жінка, які почали конфліктно

поводитися після того, як почули від продавця українську мову. Вони вимагали від продавця перейти на російську, але у відповідь на це отримали відмову. Пізніше це відео було опубліковано різними акаунтами в соцмережах та викликало певний відгук у суспільстві.

А: Мова – говязий язык. Если бы мы с Вами жили по-человечески, то договорились бы, как все нормальные люди.

Б: Не нервуйте, будь ласка, розмовляйте на тій мові, як Вам зручно, ми Вас не заставляємо ні в чому.

А: А попробуйте вы меня заставить, ё-моё... Слышите...

Б: Ви говорите на тій мові, яка Вам зручна, я розмовляю на тій мові, яка мені зручна...

А: ...в Одессе всегда такое. И вот такого не было... Кто были первыми поселенцами в городе, знаете (Дискусія 1)?

На рівні семантики видно, що покупець використовує в розмовах дегуманізуючий термін, робить ініціативні коментарі та постійно піднімає нові теми, а мовленнєва поведінка продавця в основному відображається в реакціях, прояві поваги до різних форм мовної поведінки співрозмовника. У ієрархічних відносинах клієнт-продавець, клієнт займає відносно домінуючу позицію. У цих відносинах продавець (україномовець), як підпорядкована сторона, не повністю підкоряється домінуючій стороні. Він не змінив мову відповідно до побажань клієнта, що не задовольнило очікувань клієнта-російськомовця і стало для нього підставою звинувачувати україномовця.

Для клієнта А:

1) з когнітивного боку: російська мова, на його думку, є мовою перших поселенців Одеси, тому повинна мати історичні переваги: «*Кто были первыми поселенцами в городе, знаете?*», тож, вважає він, живучи в Одесі, продавець повинен використовувати російську мову для спілкування з клієнтом: «*...в Одессе всегда такое. И вот такого не было...*».

2) з афективного боку: російська мова для клієнта є вищою мовою. Це вивляється через оцінку української та російської мов: «*Мова – говязий язык. Если бы мы с Вами жили по-человечески, то договорились бы, как все нормальные люди,*

3) своє ставлення до мови клієнт виражає реальними поведінковими діями, вимагаючи продавця змінити мову й вступаючи з ним в суперечку.

Варто зауважити, що використання дегуманізуючих термінів російськомовця «*Мова – говязий язык*», «*Если бы мы с вами жили по-человечески,*

то договорились бы...» є явним та небезпечним сигналом. Історія людства свідчить, що коли одна група починає використовувати дегуманізуючі терміни для опису інших груп та зникає до цього, то створюються умови також і для раціоналізації фізичного домінування.

Другим репрезентативним прикладом є коментар під відео «Українська політична та громадська діячка Ірина Фаріон висловила свої погляди щодо російської мови у телешоу» (Youtube, 2020), де стан емоційного напруження, можливо, навіть більший ніж у першому прикладі.

У своєму виступі Ірина Фаріон цитувала виступ Путіна і порівняла мову з «*элементом военной доктрины*», вбачаючи у використанні російської мови підтримку політичної влади Росії.

Виступ Ірини Фаріон викликав невдоволення російськомовного чоловіка, який не тільки яскраво продемонстрував своє ставлення до мови, а й назвав Ірину Фаріон «*СТАРАЯ БАБА ЯГА*» у коментарі:

А: Наши Мариуполь... Говорил, говорит и будет говорить исключительно на русском языке. Запомни, СТАРАЯ БАБА ЯГА (Дискусія 6).

Конфлікти, спричинені ставленням до мови, можуть бути запеклішими, якщо сторони пов'язують мови з протилежними ідеологіями. У такому випадку протистояння важко уникнути, бо з міркувань культурної та національної самооцінки в конфлікті кожна сторона буде легко сприймати свою ідеологію як єдино правильну.

Про це свідчить суперечка про мови у відео з назвою «Мовний скандал у Львові» в Youtube. Проаналізуємо цей приклад:

А: Ещё раз объясняю, тебе кто...

Б: Кто дал право на мене плювати, за те, що я з вами спілкуюся? Прошу.

А: Я з вами теж спілкуюся. Тебе хто дал право рассказывать мне, на каком языке мне общаться?

Б: Ви у Львові, будь ласка, спілкуйтесь на українській мові, дівчино. Ви у Львові, спілкуйтесь на українській. І вам ніхто не давав права на мене плювати. Сьогодні ви станете відомою. Ви розбивали мій телефон.

А: Я спілкуюсь в суді, у доктора на українській мові. Але когда я отдыхаю, я имею право на русском языке общаться. Ещё раз...

Б: Вам ніхто не дає права плювати на мене.

А: Иди на Топольну, на Топольну ... я тебе покажу пацанов, которые без рук и без ног остались, русскоязычных. У меня брат погиб, за то чтобы ... тебя, такую как ты, тварь, ...защитал.

Б: Добре, добре, зараз ми все з'ясуємо. Зараз приїде поліція, і ми все з'ясуємо, ми з'ясуємо, яке право ви маєте на мене пловати (Дискусія 3)?

У висловленні щодо мови, Б має велику схожість на когнітивному рівні з клієнтом у конфлікті в Одесі, тобто в певному місті має використовуватися відповідна мова: «*Ви у Львові, будь ласка, спілкуйтесь на українській мові*», а А заявила, що вона має право вибирати мову, якою буде користуватися в неофіційних ситуаціях: «*Когда я отдыхаю, я имею право на русском языке общаться*». У наступній репліці А вводить у дискусію військовий текст. Це зараз є дуже поширеним аргументом на користь використання російської мови. Серед спостережуваних нами суперечок запровадження моделі «російськомовні воюють на передовій» стає все поширенішим. З іншого боку, фіксуємо іншу модель – «російська мова – мова окупанта». У таких дискусіях, як у наведеному вище прикладі, діалог зазвичай відображає сильну конфронтацію, а різні погляди та думки конфліктуючих сторін щодо проблеми та зміщення фокусу від вирішення мовної проблеми до збройного конфлікту також ускладнюють можливість домовитися про вирішення мовної проблеми.

1.2. Дискусії, спричинені мовним законодавством

Причиною такого типу конфліктів є те, що в багатомовній країні з якихось причин відбувається корекція функціональних сфер застосування мови адміністративними та законодавчими методами, такими як проголошення певної мови у статусі національної або офіційної, та необхідності її обов'язкового застосування.

Стандарти справедливості та ефективності, яких дотримується державна політика, у тому числі мовна політика, по суті є результатом боротьби за інтереси, тому мовна політика, заснована на цих стандартах, неминуче сповнена спірними моментами. Коли мовна політика призводить до того, що мовна група втрачає сфери вживання своєї мови або не може отримати очікувані переваги від мовної реформи, у такій групі легко виникає стан «відносної депривації», тобто думка про те, що хтось гірший порівняно з певним стандартом. Це супроводжується відчуттям гніву і образи [7, с. 203].

Мовні конфлікти, які виникають через відчуття відносної депривації, дуже поширені в національних державах. Повернемося до українського контексту. Якщо держава все ж таки хоче поводитися активно у сфері мовної політики, вона має

два варіанти: виявити волонтаризм, орієнтуючись лише на один тип дискурсу – русофільний чи українофільний – і таким чином провокуючи радикалізацію дискурсу, орієнтованого на захист іншої мови, що закінчується масовими протестами, Другий варіант – спиратися на експертні думки [1]. Але зважаючи на упередженість представників різних позицій, ані політика уряду, ані дослідження експертів не здатні виправдати очікування всіх людей щодо результатів.

Нижче наведено коментар під публікацією «Порошенко підписав закон про мову 2020» від акаунту «Радіо Свобода». Цей приклад ілюструє тезу про стан «відносної депривації»:

А: Идиот! А если я люблю русский язык, и мои все родственники общаются на русском?! Так что теперь?! Хотя я украинец и горжусь этим, и немало отдал своей стране, выступая на ринге под флагом страны и отстаивал ее честь... и я люблю свою родину, землю, но язык мне не нравится! Так что теперь, все?! Я террорист?!)

Б: Їдь в рашку, там так, як ти любиш. Не позбавляй себе задоволення.

А: Да я разберусь, куда мне ехать, без умников, как ты! В парашку! Голова (Дискусія 5)!

З формулювань сторін діалогу чітко видно, що А незадоволений законом «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Він вважає, що:

1) законність використання російської мови була підірвана новим законом: «*...А если я люблю русский язык, и мои все родственники общаются на русском?! Так что теперь, все?! Я террорист?!*»

2) він морально такий самий, як і інші патріоти: «*...я украинец и горжусь этим, и немало отдал своей стране, выступая на ринге под флагом страны и отстаивал ее честь...*»

3) використання ним російської мови має бути так само законним, як і української: «*...и я люблю свою родину, землю, но язык мне не нравится! Так что теперь, все?*»

У діалозі між А та Б після коментаря А проявилася протистояння між ними: Б через слово «задоволення» і поширеною в Інтернеті зневажливою назвою Росії «рашка» сатиризував емоційне звернення А, заперечуючи правомірність використання російської мови тими, хто живе в Україні та пропонуючи Б залишити Україну. Це призвело до словесної контратаки А, внаслідок чого утворилася конфліктна ситуація.

Цей приклад також демонструє типову модель співвідношення учасників у таких конфліктах: 1) російськомовний громадянин України – влада

України, 2) українськомовний громадянин України – російськомовний громадянин України,

Як і більшість багатонаціональних країн, Україна не може уникнути дискусій між своїми мовними групами щодо мовної політики. Джерело цього виклику в основному походить із двох аспектів: мовна політика, прийнята основною мовною групою (примусова чи непримусова), та вимоги мовної політики до національних меншин, сформованих в ході суспільного розвитку в умовах колонізації й цими вимогами невдоволених.

2. Дискусії про мовні конфлікти всередині мовних груп

Дискусії, які ми спостерігали в сучасній Україні, в основному пов'язані із суперечливими ідеями щодо врегулювання українсько-російських відносин.

Використання російської мови в Україні є досить болючою темою, оскільки вона є офіційною мовою Російської Федерації, яка розгорнула проти України війну та окупувала її території. Тема мови охоплює такі чинники, як історична пам'ять, національна самоповага, інституційна ідентичність, національна ідентичність, політичні ідеї й, врешті, з 2014 року – проблему національної безпеки та емоційне несприйняття мови країни-агресора.

Візьмемо для прикладу коментарі під публікацією про экс-прес-секретаря Президента «Мендель впевнена, що в Україні є «українська» російська мова» (06.04.2021).

Мова та українізація: Мендель впевнена, що в Україні є «українська» російська мова. «Українська мова, як і ідентичність, – це куди більше явище, ніж виключно протистояння Росії. І в цьому наше поки ще неусвідомлене багатство. А російська, точніше українська російська, – це частина культурного розмаїття нашої країни», – заявила прес-секретарка президента.

Також Мендель наголосила, що російська мова не є власністю Росії. «Росія не є монополістом на російську мову. І нам пора давно самим демонополізувати російську мову. І голосно заявити, що в Україні є українська російська мова», – сказала Мендель».

Коментарі, які супроводжували публікацію, були такими.

А: Куди не подивись повсюди «великі» політики!

В: Це перші особи держави, куди ми котимося, і всі мовчать.

Г: Дурне на голову, а лікує ноги в кабінеті стоматолога (Дискусія 2).

Юлія Мендель, про яку писали в пості, в інтерв'ю «Сьогодні» 19 липня 2021 заявила, що її рідна мова – українська, тому ми ідентифікуємо

її як україномовну. Її заяви, як речника президента, були несумісні із цінностями, які мають за мету відмежуватися від російської культури. Зі спостережень відповідей ми бачимо, що зауваження спрямовані не лише на її особисте мовлення, а стосуються її професійної ідентичності та партійної приналежності. Хоча на поверхні ми бачили лише публічні звинувачення її власних висловлювань, але такі фрази, як «Куди не подивись повсюди «великі» політики!» і «Туда в цей офіс зеленофіла зі вської України дурних позбирали», «Це перші особи держави» також відображали невдоволення мовців тими, хто приймав рішення.

Інший приклад – дискусія, зафіксована на відео «Націоналіст, борець ЗСУ Євген Карась відреагував на мовний скандал в Одесі» (10 липня 2022 р.) між членами однієї мовної групи. Хоча обидві сторони вважають, що мовну проблему потрібно вирішити, між ними все одно виникла непереборна розбіжність:

А: Для російськомовних просто треба створити нестерпні умови для існування і маргіналізувати їх. Треба демонстративно їх не розуміти. Тоді у них буде 2 виходи: або інтегруватися в українське суспільство, або виїжджати на росію, де вони опиняться серед своїх, які завжди їх зрозуміють...

Б: Немає російськомовних... Люди, чи ви якісь дивні?! Де ви бачили німецькомовного француза?! Або грузиномовного англійця?! Пора вже знати, що це штучно створений термін КГБ, для кращого знищення України, як держави. Давно пора знати: є московити, є українці!! все!

В: Російськомовні українці є, і треба не заперечувати це, а працювати з цим. Московити в раші, а тут українці, навіть якщо вони російськомовні, поступово стануть україномовними.

Б: Кремлебот... Ніколи не було російськомовних українців! Україна – Моноетнічна держава! Не ганьбися...Тобі не є рідною україна, українська мова, українська нація! Не смій чіпати мою націю! Вона господар у своїй державі, на своїй рідній землі!

В: На кремлебота більше схожий ти. До речі, Україна не моноетнічна... Це й моя нація.

Б: Невігласе: українці – корінна нація держави України. Вони є носіями української державної мови. Але – це не для тебе. Для мудрих людей. Ти швидше – кремлебот ФСБшній. Кажу: ми тебе вилікуєм, і дуже скоро (Дискусія 4)!!!

Приклад добре підтверджує думку про те, що конфліктогенність всередині мовних груп подеколи буває більшою, ніж між ними.

Хоча обидві сторони є україномовними, вони мають різні погляди на мовні питання. Співрозмовник А заперечує концепцію «російськомовні українці»: «Немає російськомовних», і вважав, що пропозиція цієї концепції була засобом війни: «це штучно створений термін КГБ, для кращого знищення України». На відміну від А, Б вважає, що «російськомовні українці є» і пропонує м'якше рішення. У питанні мови позиції обох сторін однакові: вони всі вживають слова з негативним відтінком на позначення

росіян – «московити». Однак через принципово різні погляди на методи і засоби вирішення мовної проблеми вони також не можуть дійти консенсусу, і це призводить до словесних суперечок.

Висновки. Таким чином, аналіз мовного матеріалу дозволив виокремити такі основні типи дискусій про мовні конфлікти в Україні. По-перше, між мовними групами, які поділяються на: а) дискусії, спричинені ставленням до мови, та б) дискусії, спричинені мовним законодавством, по-друге, всередині мовних груп.

Список літератури:

1. Черненко Г. Навколомовні дискусії в новітній Україні./Черненко, Г., Шумлянський, С. Нео-анти-колоніалізм vs нео-імперіалізм: релевантність постколоніального дискурсу на пострадянському просторі Схід-Захід: *Іст.-культ. зб. Вип. 16–17; за ред. Г. Грінченко, Т. Дзядевич. Х. : «НТМТ», 2013. С. 102–122.*
2. Coser L. A. (1964). *Functions of Social Conflict. New York: Free Press.*
3. Duvall R. D. (1979). *Review Of Understanding Conflict and War, Vol. 2: The Conflict Helix. American Political Science Review.*
4. HE Jun-Fang. (2009). On the some basic theoretical problems in language conflict. *Journal of Minzu University of China (Philosophy and Social Sciences Edition).* 140–144.
5. Haarmann H. (1990). Elements of a theory of language conflict. *Language attitudes and language conflict (Plurilingua IX), 1–15. Bonn: Dümmler.*
6. Inglehart, R.F., & Woodward, M. (1967). Language Conflicts and Political Community. *Comparative Studies in Society and History, 10, 27–45.*
7. Smith, H. J., Pettigrew, T. F., Pippin, G. M., & Bialosiewicz, S. (2012). Relative Deprivation: A Theoretical and Meta-Analytic Review. *Personality and Social Psychology Review, 16 (3), 203–232.*
8. Гонтар М. Мовний конфлікт та мовна дискримінація у сфері торгівлі й послуг / Марина Гонтар // *Мова: класичне – модерне – постмодерне: збірник наукових праць; за ред. Ожоган В. М. за ред. Демська О. М., Зернецький П. В., Лучик А. А., Лучик В. В., Масенко Л. Т., Собуцький М. А., Кадочнікова О. П. та ін. ; упоряд.: Ожоган В. М., Сігов К. Б. Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». Київ : Дух і літера, 2019. Вип. 5. С. 22–38.*
9. Масенко Л. Мовний конфлікт в Україні: шляхи розв'язання / Л. Масенко // *Українська мова. 2018. № 2. С. 20–35.*
10. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>
11. Саплін Ю. Мовний конфлікт як взаємодія особистостей, соціальних стратегій та комунікативних культур. *Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наукової конференції. 28-29 травня 2001 р. Київ, 2002. С. 107–112.*

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Дискусія 1. «Мова – говязий язык»: В одесском магазине произошел языковой конфликт. URL: <https://www.facebook.com/bizoninfo/posts/2817054405214794> (дата звернення: 03.03.2021).
2. Дискусія 2. Мендель впевнена, що в Україні є «українська» російська мова. URL: <https://www.facebook.com/search/posts/?q=%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%3A%20%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C%20> (дата звернення: 06.06.2021).
3. Дискусія 3. Мовний скандал у Львові. URL: <https://www.youtube.com/shorts/AcRDLLrF7ng> (дата звернення: 12.09.2022).
4. Дискусія 4. Націоналіст, боєць ЗСУ Євген Карась відреагував на мовний скандал в Одесі. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ieg6lW9UNfk> (дата звернення: 10.07.2022)
5. Дискусія 5. Порошенко підписав закон про мову. URL: <https://www.facebook.com/RadioSvoboda.Org/posts/10156669088486843> (дата звернення: 15.05.2019).
6. Дискусія 6. Російська мова – елемент військової доктрини Путіна. Ірина Фаріон. Говорить Великий Львів. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UToNOAB6pyE> (дата звернення: 17.07.2020).

Gao Jingsi. DISCURSIVE TYPES OF DISCUSSION ON THE LANGUAGE ISSUE IN UKRAINE: THE SUBJECTIVE DIMENSION

This article is devoted to the discursive types of discussions about the languages used in Ukraine against the background of competition between Russian and Ukrainian languages. It has been analyzed some of the most representative discussions, including those that took place after Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022. These discussions cover the disagreements between different language groups about languages use issues and language policy issues, as well as disagreements within language groups about the perception and the ways of solving the language problems.

The author defines the essence of the language conflict, analyzing and summarizing opinions of the modern sociolinguists on this topic. He supposes that discussions about language conflict can be divided into discussions between different language groups and within certain language groups. The discussions between language groups can also be divided into those caused by language legislation and language planning and those caused by language attitudes. The discussions about language planning arise mainly from the relative deprivation of certain language group caused by comparing the status of their language to the status of the other language. The discussions about language attitudes includes cognitive, affective, and behavioral aspects. When discussions about language problem occur within language group, the speakers' conflicts are mainly because of different level of tolerance towards problem of Russian and Ukrainian languages competition.

The analysis of the language material allowed us to identify the following main types of discussions about language conflicts in Ukraine. Firstly, between language groups, which are divided into: a) discussions caused by attitudes towards language, and b) discussions caused by language legislation, and secondly, within language groups.

The author pays attention to the types of discourse that, in extreme cases, can lead to serious negative consequences for social stability, especially when a speaker uses dehumanizing words in their expressions.

Key words: *discursive analysis, language problem, language conflict, Ukrainian language, Russian language.*